

VIER SOLDATEN

Hubert Mingarelli bij Meulenhoff:

Een maaltijd in de winter
Vier soldaten

meulenhoff.nl

Hubert Mingarelli

Vier soldaten

ROMAN

Vertaald door Reintje Ghoos en
Jan Pieter van der Sterre

MEULENHOF

Gepubliceerd met steun van het Institut français des Pays-Bas
De vertalers ontvingen een werkbeurs van het Nederlands
Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978-90-290-9394-1

ISBN 978-94-023-1457-1 (E-BOOK)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Quatre soldats*

Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: © *A Gathering Dusk*, Brent Cotton

Auteursfoto: © Brice Toul

Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

© 2003 Editions du Seuil

© 2021 Nederlandse vertaling Reintje Ghooos, Jan Pieter van
der Sterre en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
uitgever.

I

Ik kom uit Dorovitsa, in de provincie Vjatka. Na de dood van mijn ouders verhuisde ik van Dorovitsa naar Kaljazin, aan de rivier, en werkte daar voor Ovanes. Ik bond de stammen achter een paard en sleepte ze vanaf de oever naar de zagerij. Daar maakte ik ze vast aan een haspel en trok ze op de lintzaag, die werd bediend door Ovanes. 's Avonds gaf ik het paard haver en spreidde stro uit voor het dier.

Ik huurde een kamer van Ovanes in Svevostraat 16. Mijn raam zag uit op de rivier. Ik had een bed en een tapijt. Voor mijn spullen had ik een bergmeubel gemaakt.

Ik was alleen op de wereld en 's avonds keek ik onder het eten naar de rivier. Er voeren platboomde schuiten stroomopwaarts. De scheepsrompen glansden in de ondergaande zon. De schimmen op de brug leken spoken.

Toen ik vertrok uit Kaljazin, kocht Ovanes het bed, het tapijt en het bergmeubel dat ik had gemaakt, van me over. Ik reisde per trein naar het Rode Leger en vocht aan het Roemeense front. We liepen veel. We

aten koude *kasja* en gedroogde vis en we sliepen in greppels.

Ik zat in het leger van Doedorov, en die zomer vluchtten we voor de Roemenen. Het was erg warm. De cavalerie deed rode stofwolken opwaaien. De bestuurders van de ambulances en veldkeukens riepen dat we op de taluds moesten lopen. De officieren bleven stilstaan en keken achterom, met hun hand boven de ogen tegen de zon, ze zagen eruit alsof ze iets vergeten waren.

Toen kwam ik Pavel tegen. Hij was water aan het koken achter een muur, onzichtbaar vanaf de weg. Hij had met zijn mes een gat in een conservenblik gemaakt en hield dat boven het vuur. Onze colonne bleef over de weg lopen en liet stof opwaaien.

Toen ik hem de thee uit zijn zak zag halen, werd de dorst me te machtig. Ik riep: 'Hé, kameraad!'

Hij gebaarde me dichterbij te komen. Ik ging tegenover hem zitten en zwijgend dronken we de thee. We zaten in hetzelfde regiment. Toen we geen geluid meer hoorden op de weg, zei ik: 'De Roemenen komen eraan.'

We vertrokken. We haalden de vermoeidste soldaten van de colonne in. Een officier liep rondjes om hen heen in een poging hen tot tempo aan te zetten. Hij had een zakdoek onder zijn pet geschoven om zijn nek tegen de zon te beschermen. Hij zag rood van het stof en hield zijn revolver tegen zijn buik. Hij zei alsmaar: 'Ik begrijp jullie, maar dwing me niet, bij de heilige Sofia, dwing me niet. Vooruit, tempo houden!'

En ondertussen haalde hij de revolver van zijn buik weg en zwaaide ermee alsof het ding brandend heet was. Het was een jonge tweede luitenant, die elk moment leek te kunnen gaan huilen. Een soldaat die een muilezel aan de teugel voorttrok, zei uiteindelijk: ‘Maar wat doen we dan? We lopen toch, we lopen toch? Stop je revolver weg, niemand dwingt je ergens toe.’

De officier brulde: ‘Zei je iets?’

De soldaat boog zijn hoofd. Zwaaiend met zijn revolver liep de officier op hem toe. Hij drukte de loop op de hals van de muilezel en schoot. Het dier viel voorover. De soldaat had de teugel om zijn pols gewikkeld, zodat hij werd meegesleurd door de muilezel en zijn vracht, en op de weg viel.

De officier torende boven hen uit, met de loop van de revolver omhoog. Hij brulde woedend: ‘Niemand dwingt je ergens toe, hè! Heb je nu je zin?’

De soldaat lag op zijn rug, bedekt met bloed van de muilezel. Hij had een duistere blik in zijn ogen en zei koel: ‘Smeerlap.’

Hij probeerde zijn geweer te pakken, maar dat zat klem onder zijn rug. Hij duwde tegen de muilezel om vrij te komen en greep zijn mes. Op dat moment renden Pavel en ik als één man naar de greppel, sprongen erin, klommen eruit en holden door het veld, van de weg vandaan.

Het was een golvend veld en het gras was gemaaid.

Toen we op het hoogste deel van het veld kwamen, konden we de hele colonne zien, tot aan de horizon.

Dat was wat we wilden, onze mensen niet uit het oog verliezen, met hen naar het oosten blijven lopen om te vluchten voor de Roemenen, maar geen last hebben van de problemen op de weg.

We stopten om uit te blazen.

Het werd minder warm en ik haalde mijn tabak tevoorschijn.

We hoorden een vogel achter een heg.

We spuugden de laatste resten stof uit onze keel. In de verte gingen de lichten van de ambulances en vrachtwagens aan.

We keken eens goed om ons heen.

Toen liepen we verder, rokend in het avondlicht en ik dacht: hé, we komen terug van de jacht. Pavel stapte rustig door. Hij voelde in het donker wat de juiste richting was. Soms snoof hij hoorbaar. Op een gegeven moment zei hij: 'Morgen sluiten we ons weer bij ze aan op de weg. Geen haan die ernaar kraait.'

Ik zei: 'Je hebt gelijk, ja, geen haan die ernaar kraait.'

Het was een heldere nacht, op een donkere strook boven de horizon na, en we spreidden onze dekens uit onder moerbeibomen.

's Ochtends vroeg sloten we ons weer aan bij het regiment, en toen we de weg naderden, zei Pavel: 'Laten we samen blijven.'

'Ja.'

We bleven vluchten voor de Roemenen en in september vertrokken we met vrachtwagens naar Galicië.

In Galicië haalde Pavel op een avond een tafel en

stoelen uit een huis en gingen we midden op straat zitten dobbelen. Vanaf het begin keek een grote Oezbeek uit onze compagnie van een afstandje toe. Hij was breedgeschouderd, had het postuur van een boswachter en keek soms onnozel uit zijn ogen.

Pavel zei hem dichterbij te komen en vroeg of hij tabak had. Dat had de Oezbeek en hij wilde daar best om dobbelen. Hij ging nog een stoel halen in het huis en we speelden meer dan tien partijtjes. Pavel won al zijn tabak en de Oezbeek bleef aan tafel zitten met een sombere, moedeloze uitdrukking op zijn gezicht. Pavel bezag hem glimlachend en gaf hem uiteindelijk de helft van zijn tabak terug. De ander was erg dankbaar en keek nu zo blij dat het leek alsof hijzelf net alle partijtjes had gewonnen.

Toen we het huis binnenliepen om te slapen, ging de Oezbeek zijn spullen en zijn geweer halen. Hij installeerde zich vervolgens bij ons en we lieten hem begaan. De volgende dag maakte hij vuur en kookte soep voor ons met zijn rantsoenen. Terwijl Pavel en ik aten, nog steeds in onze dekens gewikkeld, viel het licht door het raam naar binnen en richtte de grote Oezbeek zijn onnozele blik op ons; we begrepen dat hij koste wat het kost bij ons wilde blijven. Toen Pavel hem vroeg hoe hij heette, werd hij rood, zijn blik leek ineens minder onnozel en hij bulderde: 'Kjabin!'

Die dag heroverden de Polen het dorp op ons. Ze legden hinderlagen voor ons bij Jarosław en het begon er voor ons weer slecht uit te zien.

In oktober sneeuwde het en wachtten we in een fabriek nadere orders af. Toen die kwamen, riep onze commandant ons bij elkaar en zei dat we het front moesten verlaten, ons terugtrekken in het bos, hutten bouwen en op het voorjaar wachten. Dus zochten Pavel, Kjabin en ik de hele fabriek af naar iets nuttigs om mee te nemen naar het bos, en we vonden een rol jute.

De volgende dag vertrokken we. Kjabin droeg de zware rol stof op zijn schouder. Onderweg zagen we de Polen weer. Meer dan eens moesten we het op een hollen zetten om te ontsnappen aan de kogels, en Kjabin liet de rol nooit los.

Begin november gingen we het bos in, diep het bos in. Door de kou en een gierende wind bevroren we. We hadden ons in onze dekens gewikkeld. Alleen onze ogen kwamen eruit tevoorschijn. De hele compagnie stapte in diepe stilte voort. Onze muilezels en paarden ademden wolken waterdamp uit.

Pavel liep apart en zei niets want hij maakte in zijn hoofd plannen voor onze hut.

Het begon weer te sneeuwen. Naast me kwam Kjabin moeizaam vooruit. Hij ademde met open mond. Soms schudde hij zich om de sneeuw van zijn schouders te laten vallen.

Pavel kwam weer bij ons lopen en zei dat hij nu de hut in zijn hoofd had. En het beste was volgens hem dat we die met vier man zouden bouwen. We zeiden dat hij gelijk had. We overlegden aan wie we het zouden voorstellen. We gaven onze mening over een heel

stel mannen van de compagnie. Uiteindelijk gingen we het vragen aan Sifra Nedatsjin. Hij was heel jong, kon goed schieten en bezat cavaleristenlaarzen. We hadden hem nooit tegenover iemand moeilijk horen doen over wat dan ook.

Hij liep alleen achter een muilezel en schrok toen we naar hem toe kwamen. Pavel vroeg hem of hij met ons een hut wilde bouwen en er dan in wonen. Hij antwoordde schuchter van ja. Ik deelde aan iedereen sigaretten uit.

Drie dagen liepen we door de sneeuw, de kou en de gierende wind. Toen maakten we een open plek door bomen om te hakken.

We begonnen met het bouwen van de hutten. Een stuk of dertig schoten er uit de grond in de sneeuw en vormden een kring rond de open plek.

Wij bouwden die van ons volgens de plannen van Pavel. Kjabin liet zien hoe sterk hij was. Hij verzette meer werk dan Pavel, Sifra en ik samen. Terwijl wij op adem kwamen, bleef Kjabin altijd moedig doorgaan.

Toen onze hut klaar was, keken we er met trots naar in het licht van het vuur dat midden op de open plek brandde. We liepen eromheen en complimenteerden elkaar, toen gingen we alle vier naar binnen en ik dacht: nu ben ik niet meer alleen op de wereld, en ik had gelijk.

Inmiddels waren we het bos uit. De winter was voorbij en we konden ons moeilijk meer voor de geest halen hoe lang en koud die was geweest. We hadden onze muilezels en paarden opgegeten, en een groot aantal van onze mannen was omgekomen in het bos. Soms in hun hut als die in brand was gevlogen. Of ze waren verdwaald tijdens het jagen. Anderen hadden hen tijdens het jagen teruggevonden. Natuurlijk waren er ook deserteurs onder degenen die niet terug werden gevonden. Maar volgens mij waren ze meestal verdwaald en doodgevroren.

Pavel, Kjabin, Sifra en ik waren nog in leven en goed gezond dankzij Pavel. Hij was de slimste van ons vieren. Hij had goede plannen gemaakt voor de hut en was erin geslaagd een vat voor motorolie om te bouwen tot een echte kachel. Een echte, goede kachel, die ons niet in de rook zette. Maar hij had vooral een manier bedacht om de kachelpijp door het dak te leiden zonder dat het in brand vloog. Want dat was meestal

de oorzaak van de brand in de andere hutten. Pavel had op die plaats blikken dakpannen gelegd, die hij uit onze eetketeltjes had uitgesneden en vervolgens op het gebint vastgespijkerd. Zodat we de helft van onze eetketeltjes hadden moeten opofferen, en er een paar moesten gaan stelen bij de compagnie om die dakpannen te kunnen maken. Maar we leefden nog. En niet één keer waren we 's nachts doodsbang en bezweet wakker geworden omdat we droomden dat onze hut in rook opging.

Met de rol jute die Kjabin vanuit Galicië tot in het bos had gedragen, bekleedden we de muren om ons te beschermen tegen de tocht.

Er was geen turf in het bos. We moesten elke dag grote hoeveelheden sneeuw verplaatsen om dode bomen te vinden. Degenen die ervoor kozen om staande bomen, groenhout, om te hakken, hadden het veel minder warm dan wij.

De hele winter verplaatsten we sneeuw, verzamelde hout voor onze kachel, en elke avond konden we dobbelen omdat we een lamp en olie hadden. Dankzij die lamp hadden we veel minder last van verveling dan veel anderen in de compagnie.

Toen het voorjaar aanbrak, staken we alle hutten in brand. Pavel, Kjabin, Sifra en ik zagen die van ons met spijt afbranden. Niet omdat we vertrokken, maar omdat die hut ons al die maanden warm en in leven had gehouden.

Toen we wegliepen van het vuur, dacht ik: lieve ou-

ders, kijk naar me en wees niet meer bezorgd om me, want ik heb de winter overleefd en ik heb nu kameraden.

En we liepen het bos uit.

We zaten in het open veld op een stapel bielzen. De spoorbaan liep vlak voor ons langs. Er was net een pantser trein langsgelopen. Een paar soldaten die op het balkon stonden, gebaarden naar ons en hun hemd flapperde daarbij onder hun armen.

Het kamp was niet ver. We hadden het opgebouwd aan de rand van een sparrenbos. De commandant van onze compagnie liet ons met rust. Het was een schuchtere man. We wisten niet wat hij vóór de oorlog deed. Ik weet zeker dat hij hoe dan ook hoopte dat de soldaten die in het bos waren verdwaald en van wie werd aangenomen dat ze waren omgekomen van de kou, in werkelijkheid waren gedeserteerd.

We zaten op die stapel bielzen en deden niets. We waren simpelweg blij dat de winter voorbij was, dat we die plek hadden gevonden waar we konden zitten, en rookten op ons gemak sigaretten.

Soms kwam er een vlucht vogels over. We keken op en zagen hoe ze steeds verder naar het noorden trok-

ken. Nog even en ze zouden boven het bos vliegen waar we de winter hadden doorgebracht. Waarschijnlijk leefde die gedachte bij ieder van ons, maar we zeiden het niet tegen elkaar.

Zoals gewoonlijk vroeg Kjabin ons om tabak, want hij verloor zijn eigen tabak bijna altijd bij het dobbelen, al sinds onze eerste partijtjes in Galicië. Sifra bood het hem meestal aan. Pavel en ik boden het hem ook aan, maar minder vaak, en we vonden het leuk te wachten totdat hij ons erom smeekte. Kjabin gedroeg zich haast kinderlijk als hij ons om tabak vroeg. Ook bij veel andere dingen gedroeg hij zich haast kinderlijk, maar bij tabak werd hij echt een kind.

Kjabin zei: 'Pavel!'

Pavel vroeg: 'Wat wil je?'

Kjabin zei: 'Een sigaretje rollen.'

Pavel bleef voor zich uit kijken.

Kjabin drong aan: 'Pavel, hé, Pavel!'

'Wat, Kjabin?'

'Heb je me niet gehoord? Een beetje tabak, alsjeblieft.'

Ik zei het al, Pavel en ik vonden het erg leuk als Kjabin ons begon te smeken.

We klommen van de bielzen af, pakten onze geweren en gingen op weg door de velden. Kjabin liep voor me. Hij had een beetje tabak van Pavel gekregen en zelfs aan zijn rug was te zien hoe tevreden hij was dat hij kon roken.

We liepen naar de vijver.

Niet veel later hoorden we Jassov, die naar ons toe kwam en ons riep. Net als wij kwam hij moeizaam vooruit door het hoge gras. Hij haalde ons in en liep gelijk met ons op. We schonken hem geen aandacht, want we wisten al wat hij wilde. Hij haalde een uit hout gesneden hand uit zijn zak en liet die aan ons zien. We schoten meteen in de lach omdat hij erg groot was. Jassov vroeg ons: 'Waarom lachen jullie?'

Pavel zei: 'Wat we willen is niet jouw grote hand, Jassov, maar die van een liefje.'

'Ik kan hem een beetje kleiner maken, als je wilt.'

Pavel zei: 'Donder op met je hand, Jassov!'

En Kjabin: 'Ja, donder op!'

Jassov bleef op onze hoogte lopen. Hij gaf niet op. Hij bekeek de uitgesneden hand met een ernstig gezicht, draaide hem om en opperde: 'Luister, ik denk dat ik hem nog wel een heel stuk kleiner kan maken. Jullie hebben gelijk.'

Kjabin begon rare geluiden te maken in Jassovs gezicht, als een soort stoommachine. Pavel, Sifra en ik deden hem na, en het leek wel of we plotseling in een fabriek van stoommachines liepen.

Daarna deed Jassov geen poging meer ons de hand te verkopen voor tabak. Hij bleef staan en we hoorden hoe hij achter onze rug riep: 'Stelletje idioten!'

Zijn stem galmde in de lucht boven het veld, en wij liepen gewoon verder door het gras. En we hoorden het nog een keer, maar zwakker: 'Stelletje idioten!'

Jassov was met die vrouwenhanden begonnen toen we in het bos zaten. Hij had er verschillende verkocht voor porties voedel. De mannen die geen liefje hadden, dachten zo misschien dat ze er een hadden. En degenen die er wel een hadden, konden haar misschien zo beter voor zich zien.

Nu voedsel minder schaars was, vroeg hij om tabak.

In het begin maakte hij mooie handen. Maar zo broos dat ze bij de meesten die ermee sliepen gebroken waren en dan kreeg Jassov de volle laag. Daarom sneed Jassov ze nu steviger. Waardoor ze op mannenhanden leken. Zelfs die van Kjabin waren minder groot. Natuurlijk zou niemand een liefje met zo'n hand willen.

We liepen door en roken de vijver al voordat we hem zagen.

We hadden erg veel geluk dat we die vijver hadden ontdekt. We hadden er al veel tijd doorgebracht sinds ons vertrek uit het bos. Vooralsnog waren we er de enigen. En we waren voortdurend bang dat andere mannen van onze compagnie de plek zouden ontdekken. Als het zover kwam, zou het waarschijnlijk knokken worden, want we waren niet van zins de vijver te delen.

Kjabin en Pavel liepen tot aan hun knieën het water in. Sifra en ik bleven op de oever. We hoefden niet zo nodig het water in. Sifra ging op zijn rug liggen en keek naar de lucht. Ik keek naar Pavel en Kjabin, die verder liepen totdat het water aan hun middel kwam. Rondom hen was het modderig geworden. Kjabin probeerde het heldere water terug te laten komen door het met zijn handen aan het stromen te brengen. Pavel was verder van hem weggelopen. Hij hurkte neer en ik zag alleen zijn hoofd nog boven het water uit steken.

Pavel en Kjabin waren in het water, naast me dommelde Sifra weg. Die plek was ons dan ook dierbaar. We wisten immers niet waar we de volgende dag zouden zijn. We waren weg uit het bos, de winter was voorbij, maar we wisten niet hoe lang we daar zouden blijven en waar we vervolgens naartoe moesten. De oorlog was niet afgelopen, maar zoals gewoonlijk wisten we niets over de operaties. Het was beter daar niet aan te denken. We boften al dat we die vijver hadden ontdekt.

Toen Pavel en Kjabin weer op de oever kwamen, zaten ze onder de modder. Ze gingen zitten en wachtten

tot ze opgedroogd waren in de zon, waarna ze hun kleren weer aantrokken.

We hadden zin om met onze geweren op het water te schieten, maar omdat we het rijk er graag alleen hadden, was het beter geluiden te vermijden en niet de aandacht van de rest van de compagnie te trekken.

Pavel en Kjabin stonden op en wreven over hun lichaam. De modder was opgedroogd en viel als stof rondom hen neer.

We namen dezelfde weg terug. Toen we bij de stapel bielen kwamen, tilden Pavel en ik er een op en legden die ieder op een schouder. Kjabin en Sifra pakten er ook een en toen liepen we terug naar het kamp.

Kjabin en Sifra liepen voorop. Plotsklaps begonnen Pavel en ik te hollen en haalden hen in. We hoorden Kjabin roepen: 'Sifra, Sifra!'

De biels sneed in onze schouder, maar we bleven hollen. Algauw hoorden we de adem van Kjabin en Sifra achter ons. Ze kwamen dichterbij. Omdat ze ons dreigden in te halen, gingen Pavel en ik elk aan een kant van de weg lopen, zodat onze biels hen verhinderde ons voorbij te hollen. Maar ze vonden een passend antwoord. Ze liepen van de weg af en holden nu door het gras op het veld ter hoogte van ons. We keken naar elkaar, met uitpuilende ogen van de inspanning. De bielen wogen steeds zwaarder op onze schouders. Even waren we aan elkaar gewaagd, we liepen even snel. Toen namen Kjabin en Sifra een kleine voorsprong

met hun biels. Maar Kjabin stapte in een kuil. Hij ging tegen de vlakke en we zagen nog net hun biels over Kjabin heen vliegen. We minderden vaart want we wisten zeker dat we nu gewonnen hadden. We droegen de biels nu in onze handen om onze schouders te ontlasten.

Maar plotseling dook Kjabin rechts van ons op. Hij droeg de biels alleen, met een uiterste krachtsinspanning, en liep nog steeds over het veld. Zijn mond stond wijd open en hij keek recht voor zich uit. Hij was ernstig en geconcentreerd. Hij had het niet opgegeven. Pavel en ik begonnen opnieuw te hollen, maar niet te snel, zodat we gelijk op gingen met Kjabin en hem konden stangen. Zijn gezicht verried zijn pijn. Hij kon dan wel de grootste en sterkste van ons zijn, als hij alleen ging hollen met een biels in zijn armen, had hij geen schijn van kans. Hij minderde vaart en gooide de biels uiteindelijk in het gras en stopte met hollen.

Wij hadden gewonnen.

6

Het kamp werd opgebouwd aan de rand van een sparrenbos, zoals ik al zei. Aan het eind van de winter hadden we in onze hutten tenten gemaakt. Die van ons naaiden we uit het jute dat we in Galicië uit die fabriek hadden gestolen. Het was een ruime tent, in het midden konden we staan. Pavel had een centrale tentstok gemaakt, waaraan hij de stompjes van de zijtakken had laten zitten. Ook dat was slim. Want we konden onze geweren eraan hangen. Zo waren ze altijd droog, we hadden ze bij de hand en ze hinderden ons niet bij het slapen.

De bielzen legden we voor de tent. Pavel ging met Kjabin naar het kamp. Ze kwamen terug met een houten kist, die we ondersteboven tussen de dwarsliggers zetten zodat we konden dobbelen.

Kjabin had wat tabak gedaan gekregen van Sifra.

Het lukte hem een stuk of zes dunne sigaretten te rollen. Hij stak er een op en de andere legde hij, in plaats van ze te bewaren, op de houten kist. Hij wilde

erom dobbelen met Pavel en zei hem: 'Ik ga je plukken.'

Pavel antwoordde: 'Spelen!'

Kjabin gooide de dobbelstenen en herhaalde: 'Ik ga je kaalplukken, Pavel.'

Pavel pakte de dobbelstenen en zei, terwijl hij naar de sigaret keek die Kjabin tussen zijn lippen hield: 'Je hebt gelijk om die op te roken.'

Kjabin zei: 'Wat?'

Pavel gaf geen antwoord, hij gooide de dobbelstenen op de kist.

Kjabin: 'Hè? Hoe dat zo, Pavel?'

Ineens begreep hij het. Hoofdschuddend zei hij: 'Nee, Pavel, ik ga jou kaalplukken.'

Pavel zei tegen hem: 'Spelen, Kjabin!'